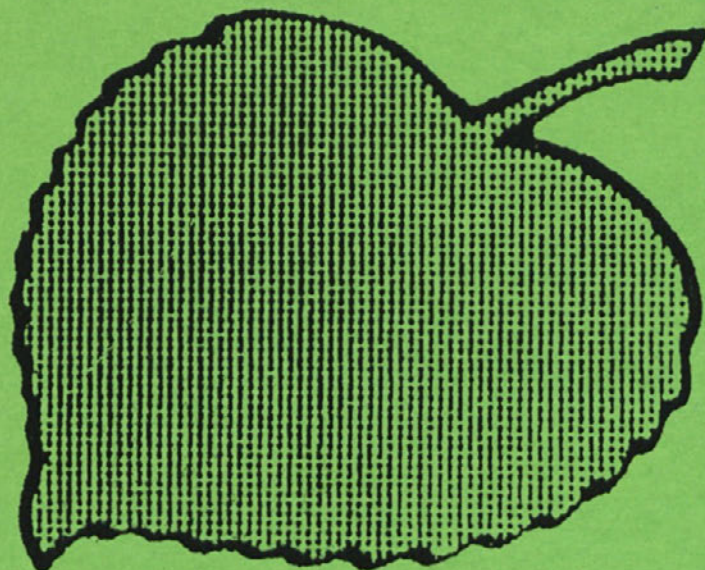

2199

VERENIGING VRIENDEN VAN SLOVENIË

Združenje Prijateljev Slovenije

Lipa

Indien onbestelbaar
retour aan:
Teldersweg 185
3052 TG ROTTERDAM

(ISSN 0928-8376)

INHOUD

Van de voorzitter / Activiteiten 1999	1
Ontwikkelingen in Slovenië - februari / maart 1999	2
Berichten uit Zuid-Limburg / Južni Limburg se oglašā (2)	6
Pisma / Brieven	8
Arhitektonska zgodovina Ljubljane	10
De architectonische geschiedenis van Ljubljana	12
Slovenske ljudske pesmi in šege (6)	15
Sloveense volksliederen en gebruiken (6)	17
Otroški kotiček	24
Het kinderhoekje	25
Kuhajmo z Bojanom	27
Koken met Bojan	27

Vereniging Vrienden van Slovenië: Wat u moet weten!

De Vereniging Vrienden van Slovenië is opgericht op 7 juli 1991. De Vereniging Vrienden van Slovenië is een zelfstandige en onafhankelijke landelijke organisatie die zich ten doel stelt met name op cultureel, economisch en maatschappelijk gebied de samenwerking tussen Nederland en Slovenië resp. Nederlanders en Slovenen te bevorderen. De Vereniging beschouwt zichzelf als de geëigende plaats voor ontmoetingen tussen Nederlanders en Slovenen. De Vereniging wil voorts in het bijzonder een ontmoetingsplaats zijn voor de Slovenen in Nederland.
(uit artikel 2 van de Statuten)

Veleposlaništvo Republike Slovenije:
Ambassade van de Republiek Slovenië:

Louizalaan 179
1050 Brussel
☎ 0032 - 2 - 646 90 99

VAN DE VOORZITTER

Beste leden,

Laat mij beginnen met het goede nieuws, financieel staat de vereniging er goed voor. Mede dankzij een financiële injectie vanuit Ljubljana van tweeduizend gulden, is er ruimte voor het nieuwe bestuur om iets meer te kunnen besteden voor onze activiteiten. Tevens groeit het aantal leden, iets dat mij ook tevreden stelt. Ik ben blij dat wanneer de bestuurswisseling plaatsvindt een gezonde vereniging wordt overgedragen aan het nieuwe bestuur.

En de tijd vliegt, het bestuursjaar loopt op zijn einde. Op de algemene ledenvergadering zal het nieuwe bestuur worden gekozen, enkele geïnteresseerden hebben zich al aangemeld. Een aantal van hen zal ik spoedig benaderen. Mochten er zich nog meer geïnteresseerden onder de leden bevinden, neem dan even contact met mij op.

Voor alle duidelijkheid wil ik hier stellen dat het niet zo kan zijn dat mensen op de ledenraadvergadering zichzelf aan het bestuur gaan 'toevoegen' zonder instemming van de overige leden van het bestuur. Het huidige bestuur zal een voordracht doen voor een nieuw bestuur, dit is een compleet bestuur waarvan niet zal worden afgeweken, tenzij het nieuw te benoemen bestuur in zou stemmen met een wijziging op het laatste moment. Uiteraard staat het de leden vrij om een tegenbestuur te presenteren. De ledenraad zal dan een keuze moeten maken.

Ik besef opeens dat dit al weer mijn laatste voorwoord als voorzitter is. Helaas zal ik komend jaar niet in het bestuur terugkeren, daar afronding van mijn studie en het zoeken van werk even de voorrang verdienen. Dit wil niet zeggen dat ik niet graag verder zou gaan met de bezigheden voor de vereniging, maar momenteel is het helaas niet anders. Wellicht wanneer alles op de rails staat in mijn professionele leven, mag ik nog eens terugkeren in het bestuur. Het is een grote eer om aan het hoofd van zo'n leuke vereniging te staan.

Misschien een beetje vroeg, maar ik wil toch de gelegenheid grijpen om de overige leden van het bestuur te danken voor hun inzet en het aankomende bestuur alvast heel veel succes te wensen in het nieuwe bestuursjaar.

Lep pozdrav,

Stian Krook

Activiteiten tot de zomer

16 mei	(zondag)	Algemene ledenvergadering in Apeldoorn om 14 uur
26 juni	(zaterdag)	Sloveense barbecue in Austerlitz om 14 uur

ONTWIKKELINGEN IN SLOVENIË - FEBRUARI / MAART 1999

door onze correspondent in Slovenië: Alexander Vink

Overlast door sneeuwval

Ook Slovenië had in februari zeer veel overlast door de zware sneeuwval in de Alpen. Op de kaart staan de sneeuwhoogten van 10 februari 's morgens vermeld, tussen haakjes de hoeveelheden van vóór 8 februari. Veel plaatsen hadden door de sneeuwval geen stroom, telefoon en / of water.

Een aantal scholen moest sluiten door stroomuitval. Daardoor deed ook de verwarming het niet meer. Ook het verkeer ondervond zeer veel hinder. Veel wegen moesten afgesloten worden. Op 10 februari om 17 uur waren al 100 door de sneeuwval veroorzaakte ongelukken geregistreerd. De meeste gelukkig alleen met blikshade. De sneeuw is uiteraard inmiddels weer weg.

Internationale conferentie LYMEC in Slovenië

Onlangs werd in Novo mesto een tweedaagse conferentie gehouden van de Internationale Organisatie LYMEC, die zetelt in Brussel. LYMEC is een overkoepelende organisatie van liberale en democratische jongeren-organisaties in Europa. De deelnemers kwamen uit alle landen van Europa, ook uit Nederland. De huidige Vice-President komt uit Nederland en hoort bij de Jongeren-Organisatie voor Vrijheid en Democratie (JOVD).

Nieuwe minister van defensie

De nieuwe minister van defensie is Franci Demšar (Slovenska Ljudska Stranka), gekozen met 49 voor en 27 tegen. Hiermee eindigt de maandenlange discussie over welke partij de nieuwe minister zou leveren.

Franci Demšar (in het midden)

Invoering Europees BTW-systeem

Slovenië gaat, als gevolg van de ratificatie van het verdrag tussen Slovenië en de Europese Unie, met ingang van 1 juli 1999 het Europese BTW-systeem invoeren. Slovenië moet haar BTW-systeem veranderen of aanpassen om toe te kunnen treden tot de Europese Unie. De meeste inwoners vrezen voor een prijsverhoging, aldus een onlangs gehouden enquête.

De nieuwe BTW zal als volgt worden ingedeeld:

BTW (Sloveens: DAVEK NA DODATNO VREDNOST, ook DDV)

19 % BTW	8 % BTW	BTW-VRIJ
	Voedsel	PTT-diensten
Kleding	Water	Gezondheidszorg
Schoenen	Medicijnen en verbandmiddelen	Sociale veiligheidsdiensten
Speelgoed	Medische hulpmiddelen voor minder validen	Opleidingen
Baby- en kindertartikelen	Openbaar vervoer	Sport-diensten
Schoolartikelen	Boeken, CD's, foto's	Kerkekosten
Cosmetica	Auteursrechten op het gebied van boeken, kunst, kennis	Kosten van vakbonden, politieke en liefdadigheidsorganisaties
Witgoed (wasmachine, vaatwasser...)	Bouw, vernieuwing en onderhoud van woningen	Cultuur
Hi-fi, Video...	Producten en diensten gebruikt in landbouw, bosbouw en visserij	RTV-Lidmaatschap
Sportartikelen	Begrafenis-diensten	Verzekeringen
Meubels		Verkoop onroerend goed
Kapper		
Bouwmaterialen		
Reparatiediensten		
Gastronomische diensten		
Elektriciteit		

Onroerend goed in Slovenië

Onlangs heeft het Parlement de wetswijziging goedgekeurd over de kwestie dat buitenlanders onroerend goed mogen kopen in Slovenië. Dit was een belangrijke eis van de EU voor de toelating van Slovenië tot de EU. De wet zegt dat een buitenlander grond of een huis mag kopen in Slovenië als een Sloveen of een Sloveens rechtspersoon, met zetel in Slovenië, hetzelfde mag in het land van de koper. Dit alles wordt gecontroleerd door het Ministerie van Justitie. Tot nu toe zijn er slechts zes belangstellenden geweest om eventueel hier te kopen. Voorrang hebben personen met een EU paspoort en personen die sinds drie of meer jaar een vaste verblijfplaats hebben in Slovenië.

Nieuwe snelheidsradar

Onlangs heeft de Sloveense politie een nieuw radarsysteem in gebruik genomen. Met dit systeem kan de politie zeer snel vaststellen wie te hard rijdt, wie door rood rijdt, of over de getrokken streep, enz. Op dit moment zijn nog slechts drie auto's met dit nieuwe systeem uitgerust. In deze auto's zijn twee videocamera's geïnstalleerd die de verkeersovertrappings kunnen opnemen. Het nieuwe systeem is geïnstalleerd in drie "auto's in burger": een VW Golf, een Opel Vectra en een Ford Mondeo. Uiteraard hebben deze auto's gewone kentekens.

Nieuwe GSM-aanbieder van start

Sinds 26 maart is een tweede GSM-aanbieder, SI.MOBIL, actief in Slovenië. Binnenkort zullen ook contracten gesloten worden met KPN-MOBIELE NETWERK GSM en LIBERTEL. MOBITEL, de GSM aanbieder van PTT Telekom, heeft al prijswijzigingen aangekondigd. SI.MOBIL heeft inmiddels al zenders geplaatst in heel Slovenië en is vanaf de start op alle belangrijke routes bereikbaar (60%). Het doel is om eind 1999 90% van de bevolking te bereiken. Hiermee wordt SI.MOBIL een van de weinigen in Europa die zo snel een netwerk hebben opgezet. SI.MOBIL is een organisatie bestaande uit diverse Sloveense bedrijven en banken samen met het Zweedse TELIA, een van de grootste op deze markt. Men heeft inmiddels al 30 Roamings overeenkomsten afgesloten.

De codes die u moet inprogrammeren in uw GSM-telefoon zijn:

Netwerkkode: 293 40 (293 = Slovenië; 40 = netwerkkode)
Handsetcode (Display op GSM tel.): SI.MOBIL of SI 40 of 293 40
Netwerkktype: GSM 900
Netwerk: SI.MOBIL d.d.

SI.MOBIL heeft in Slovenië het kengetal 040 - xxxxxx

Hans van den Broek in Slovenië

Op 2 en 3 maart was de Nederlandse EURO-commissaris Hans van den Broek op werkbezoek in Slovenië. Hij sprak met premier Janez Drnovšek, met de minister van buitenlandse zaken Boris Frlec en met president Milan Kučan (foto). Ook sprak hij het Sloveense Parlement toe. Volgens Van den Broek lopen de veranderingen voor de toetreding goed en ligt Slovenië redelijk op koers om een volwaardig lid te worden. Hans van den Broek zei dat Slovenië snel de hervormingen moet doorvoeren wil het land op tijd kunnen aansluiten bij de EU. Hervormingen moeten met name plaatsvinden op het gebied van pensioen- en sociale verzekeringen, landbouw en energie. Bovendien dient de overheidssector te worden geprivatiseerd en geherstructureerd. Slovenië zal in de toekomst haar populaire DUTY FREE SHOPS moeten sluiten die aan iedere grensovergang bestaan. Volgens een onderzoek zal het verlies hoog oplopen (enkele miljoenen Duitse Mark).

Kosten van ambassades, consulaten en missies

De lijst van de gemiddelde lonen van Sloveense diplomaten

	bedragen in DM per maand
Ambassadeur	6460
Consul-Generaal	6070
Economisch adviseur	5390
Eerste secretaresse	4930
Secretaresse	2400
Chauffeur	2064

Het Sloveense diplomaten-netwerk omvat 34 vertegenwoordigingen. In Pretoria, New Delhi en Kopenhagen werkt de vertegenwoordiging nog niet. Pas geopend is de vertegenwoordiging in Kiev. Binnenkort wordt ook de Ambassade in den Haag geopend. Er zijn zes vaste missies bij alle grote internationale organisaties (VN-New York, VN-Genève, EU-Brussel, EP-Straatsburg, NAVO-Brussel en OVSE Wenen). Totaal werken hier 199 mensen: 145 diplomaten en 54 technisch-administratief personeel. Wenen heeft een uitgebreide staf, 11 personen, Lissabon, Bratislava en Teheran slechts elk 1 diplomaat. Bij de missie in Brussel werken er 12, in Straatsburg 4. Het gemiddelde aantal personeelsleden bij de Sloveense vertegenwoordigingen is 5 à 6 personen, waarvan 3 diplomaten (Ambassadeur, adviseurs - meestal economische, en een lagere diplomaat).

door Jos Aretz

In deze tweede aflevering het volgende onderwerp: historisch terugblikken met de Sloveense dansgroep "Nizozemska" als rode draad. Daarbij ben ik mij ervan bewust dat door de globale opzet vele interessante details helaas niet aan de orde kunnen komen. Met enigszins bezwaard gemoed kijk ik naar de prullenbak, gevuld met tevergeefse, dus verfrommelde talrijke aanlooppapieren...

Vanaf de 20-er jaren waren voor de Slovenen in Limburg de belangrijkste verenigingen de Barbara-verenigingen en ZVON. De patrones van alle mijnwerkers in Europa was de heilige Barbara, en dus waren de Barbara-verenigingen er ook voor de Slovenen in o.a. Brunssum, Heerlen, Lutterade, Eijgelshoven, Hoensbroek, Spekholzerheide (de mijnwerkersvoetbalplek van RODA-JC), Chevremont, Nieuwenhagen. Men hield zich vanaf 1926 bezig met kerkelijke vieringen, ziekenbezoeken, bedevaarten, maar ook met bijeenkomsten met zang, muziek en handenarbeid. Activiteiten die onderlinge contacten bewerkstelligden, alsmede de religie en wereldlijkere tradities (zoals de bekende wijndruivenbals). Een afspiegeling eigenlijk in den vreemde van het aan allen bekende Sloveense leven van alle dag. Een zelfde doelstelling streefde ook de zangvereniging ZVON na, uiteraard via het beoefenen van de Sloveense zangkunst.

Sinte Barbara

... De mijnen gingen dicht, de mijnwerkers waren - in verschillende opzichten - een uitstervend ras ... de Barbara-verenigingen verdwenen. De enige overgebleven Barbara-vereniging, Heerlerheide, heeft inmiddels aangekondigd in het jaar 2001 bij de viering van haar 75 (!) jarig bestaan als vereniging te stoppen, althans in de huidige vorm. Het bestuur schrijft januari j.l.: ..."de 25 juni 1926 opgerichte Slovensko Društvo Svete Barbare... de doelstellingen bij oprichting in sociaal, maatschappelijk, cultureel, religieus en politiek opzicht... zijn inmiddels door in- en externe identiteitsvervaging, alsmede door maatschappelijke veranderingen gepasseerd, dan wel worden grotendeels uitgedragen door de Sloveense zangvereniging ZVON en de Sloveense Volksdansgroep "Slovenska Folklorna Skupina NIZOZEMSKA."

Hoewel deze vereniging min of meer nog slechts symbolisch bestaat en wordt gedragen door enkele personen vind ik het juist een compliment waard hoe zij de volgende activiteiten nog steeds verzorgt: Kerst- en Paasmis, Paasprocessie en Paaszegening, de maandelijkse Sloveense Heilige Mis, Moederdag- en Sint Nicolaasviering, het avondlof in de meiweken, de Sloveense picknick, ziekenbezoek, contacten met de Sloveense zielzorger (na de door een verkeersongeval tragisch omgekomen Vinko Žakelj, die ruim 40 jaar de Waalse, Vlaamse en Nederlands Limburgse Slovenen diende en vóórging is nu sinds ruim twee jaar Lojze Rajk onze... župnik /pastoor/). Het deed mij deugd trouwens om te constateren dat enige Lipa-lezers na het lezen van mijn eerste aflevering de weg wisten te vinden naar o.a. de (late) Kerstnachtsmis en de (vroeg) Paasmis en -processie en vroeg resp. laat terugkeerden naar noordelijker Nederland, een ervaring rijker. Zij maakten mijn geschreven tekst in werkelijkheid mee.

Zvon

Het gemengd koor ZVON heeft een enorm belangrijke rol gespeeld in de Limburgs-Sloveense gemeenschap én daarbuiten. Een rijke interne traditie, vaak in samenwerking met bovengenoemde Barbara-vereniging(en), vooral in Heerlen-Heerlerheide. Ook ZVON organiseerde tal van activiteiten, waaronder de bekende Oberkrainerfeesten in Kerkrade-Eijgelshoven, die echter vanaf 1996 gestopt zijn o.a. vanwege oplopende kosten, afnemende publieke belangstelling, concurrentie, vergrijzing en toenemende werkdruk binnen de organisatie. ZVON heeft als een echte Sloveense ambassadeur het Sloveense (volks)lied in Zuid-Limburg en ver daarbuiten zeer populair gemaakt. Waarschijnlijk is ZVON het oudste Sloveense koor ter wereld buiten de Sloveense grenzen. Onlangs was het koor voor de zesde keer op tournee in Slovenië. Nadat zij de Paasmis gezongen hadden (07.30 uur) vertrokken zij voor een week naar resp. Radovljica (Brezje), Portorož-Piran, Klagenfurt, Kondrše (Nazorje, Zagorje). Bezocht werd ondermeer de begraafplaats van bovengenoemde Vinko Žakelj in St. Jošt (Horjul). De tournee vond plaats in het jubileumjaar waarin ZVON 70 (!) jaar bestaat. Sinds 1929 heeft ZVON menig ander koor geïnspireerd tot uitbreiding van het eigen repertoire met Sloveense liederen.

De dansgroep...

In bovenstaande (incomplete!) beschrijving ontbreekt de jeugd. Klopt! Toch waren er activiteiten van jeugdkoren, jeugdtoneel en andere culturele activiteiten (VENČEK-VRTEC en DEKLIŠKI KROŽEK). Daarnaast liepen de Sloveentjes van toen vanzelfsprekender dan nu mee aan de hand van hun ouders bij de activiteiten "voor de groten", de vanzelfsprekendheid kenmerkend voor de 1e, (2e) generatie van een cultuurvolk in den vreemde en nog niet gehinderd (?) door TV - Internet en in ieder geval veel méér mogelijkheden tot vertier en "razvedrilo" (amusement) dan nu.

In 1953 werd de Sloveense dansgroep opgericht voor de jeugdige, beter gezegd de jong-volwassen Slovenen. Menig danspaar van toen is nu een ... echt paar.

De toenmalige aalmoezenier Babnik was de initiator. Uit het moederland werd instructrice Anica Goršič gehaald. Zij ging in twee plaatsen aan de slag: Eijgelshoven en Heerlerheide. De twee dansen die zij instudeerde worden ruim 45 jaar later nog steeds gedanst n.l. de KIKLICA en de POLKA. De nu beeldend kunstenaar Anica Vrečar-Goršič weet zich in het jubileumboekje (1993) heel goed te herinneren dat de jeugd zeer gehoorzaam, betrouwbaar en bereidwillig was. Daardoor kon meteen in november 1953 opgetreden worden in de Heerlense Schouwburg bij het jubileum van ZVEZA, jawel, de toenmalige bond van Joegoslavische verenigingen. Het succes duurde enige jaren. Er werden zangnummers ingestudeerd, de z.g. "Meisjesdans" bleef op het programma, men trad op binnen eigen kringen en bij Slovenen in België, later ook Duitsland. Vermeldenswaard is ook ŠKRJANČEK: de eerste opvang voor de jongsten waar men de eerste beginselen van het Sloveense lied en de taal én de dans spelenderwijs kreeg bijgebracht. De opzet was dat de ŠKRJANČEK-jes doorstroonden in de dansgroep (zij huisden in het zelfde repetitiegebouw op de zelfde tijd, n.l. de voor velen "onbegrijpelijke" tijd van zondag ochtend 9-11 uur. Toch ging het eind jaren vijftig bijna mis met de dansgroep. Anica Goršič kon slechts korte tijd in Nederland verblijven. Later vertrok ook Babnik (1955). De dansgroep zwakte enigszins stuurloos. Door eigen onvermoede krachten kwam zij er bovenop. Meer daarover in de volgende Lipa.

Sloveense wijnen in Nederland

Na mijn pensionering per 1 januari 1995 zijn mijn Sloveense echtgenote Joži en ik in Slovenië gaan wonen, en wel in het mooie Bled. We hebben hier ook een soort club van N.I.S.-sers (N.I.S. staat voor Nederlanders in Slovenië). Er worden allerlei activiteiten georganiseerd. Ik zelf heb een tentoonstelling georganiseerd van Nederlandse kunstenaars die in Slovenië wonen. De tentoonstelling vond plaats in Galerie Avsenik - van de bekende Slavko Avsenik - in Begunje. Verder wordt op 24 april in het Arboretum een tentoonstelling geopend van de Nederlandse beeldhouder Dirk Hey die ook in Slovenië woont.

In september heb ik samen met de zeer bekende wijnboer Aleš Kristančič de bekende wijschrijver Hubrecht Duijker naar Slovenië gehaald. Hij had maar 28 uur de tijd, maar er zijn zeer leuke artikelen van zijn hand verschenen in diverse Nederlandse kranten (zie de laatste Lipa).

Vrienden van ons uit Nederland die vorige zomer bij ons in Slovenië op bezoek waren, zijn zeer enthousiast over de Sloveense wijnen. Zo is het gekomen dat de Sloveense wijnboer Peršolja met een combi-bus volgeladen met dozen wijn naar Nederland is gereden om in het weekend van 20 / 21 maart een wijnproeverij te houden in Ellecom. Peršolja is vooral bekend om zijn Rebula wijnen gemaakt uit een originele Sloveense druif. Deze wijnen (6 flessen Rebula voor f 65) kunt u bestellen bij: "Helmsing-de Vries wijnkopers", Kastanjelaan 21, 6955 AM Ellecom, tel.: 0313-422470.

Veel plezier ermee.

Gerard Drese

Het verhaal van een wijnkoper

Vorig jaar tijdens onze vakantie in Slovenië bezochten wij met onze Nederlands / Sloveense vrienden de wijnbeurs in Ljubljana. In de stand van de familie Peršolja proefden wij een aantal witte wijnen. Van de witte Rebula waren wij direct verrukt, dit tot groot enthousiasme van de wijnboer, Dejan Peršolja. Hij nodigde ons uit na de beurs zijn bedrijf te komen bezoeken. Enige dagen later maakten wij kennis met zijn vrouw Dragica en hun drie dochters. Wij bezichtigden de wijnkelders onder zijn woonhuis, zagen de machine waarmee hij zelf zijn wijn bottelt en dronken in de woonkeuken opnieuw de Rebula. Dejan Peršolja vertelde ons toen met passie over zijn wijngaarden (11 ha.), over zijn familie, die sedert 1909 wijn verbouwt, en zijn droom om de rebula-druif, die al ruim zes eeuwen in zijn woonomgeving verbouwd wordt, weer de erkenning te geven die deze druif verdient.

Wij beloofden hem - als hobby - zijn wijn in Nederland te promoten en zo mogelijk te verkopen. De eerste reacties van vrienden die wij de wijn lieten proeven waren zo enthousiast, dat wij het aandurfdan een importbedrijfje op te richten: "HELMSSING - DE VRIES WIJNKOPERS". De papiermassa kwam vervolgens over ons heen.

Maar ja, wie A zegt...

Op 20 en 21 maart hielden wij thuis in aanwezigheid van Dejan Persolja onze eerste wijnproeverij / verkoop. Dejan was met zijn combi-bus met ruim 1000 flessen naar Ellecom gekomen. De doop van "HELMSING-DE VRIES WIJNKOPERS" is rijkelijk met wijn overgoten. Wij mochten ruim honderd wijnliefhebbers ontvangen. Sommige wijnen waren direct uitverkocht. In april ontvingen wij een nieuwe lading, nu met een expediteur. De prijzen houden wij als importeur voor deze kwaliteitswijnen laag. Tussen de 10 a 15 f koopt u bij ons een exclusieve kwaliteitswijn. De rode wijnen zijn millenniumproef. Wij adviseren deze barriquewijnen - die wel op dronk zijn - nog even te laten liggen. De witte wijnen zijn afhankelijk van uw smaak stuk voor stuk perfecte droge zomer- en winterwijnen. De verrassing van de eerste proeverij is Vivace, gemaakt van de proseccodruij, licht mousserend met een laag alcoholgehalte. Onze voorkeur gaat uit naar Rebula, licht fruitig, karaktervol en pittig, helder geel van kleur (goud in het glas).

Voor zover bekend zijn wij de eersten in Nederland die deze typische Sloveense wijn importeren.

Truus en André de Vries - Helmsing

UITNODIGING

HELMSING-DE VRIES WIJNKOPERS

*Import van exclusieve kwaliteitswijnen uit
Slovenië*

*PROEVERIJ EN VERKOOP VAN
PERSOLJA WIJNEN UIT SLOVENIE*

ZONDAG 30 MEI 1999

VAN 1400 - 1800 UUR

KASTANJELAAN 21
6935 AM ELLECOM
TEL. 0313-422470

Op de proeftafel:

Witte wijnen:

- * Rebula
- * Vivace
- * Chardonnay
- * Sivi pinot (pinot gris)

Rode wijnen:

- * Cabernet Franc
- * Merlot

ARHITEKTONSKA ZGODOVINA LJUBLJANE

Irena Vreček

Glavno mesto Slovenije je najbrž znano vsem članom našega združenja. Vsaj enkrat ste se sprehodili po ljubljanskih ulicah, se povzpeli na ljubljanski Grad in posedeli v eni izmed ljubljanskih kavarn. Ali ste se kdaj vprašali, kako je nastajala današnja ljubljanska podoba?

Po antični pripovedki o Argonavtih, ki so z Medejo in ukradenim zlatim runom bežali pred Aetom, naj bi prav Argonavti ustanovili Emono, predhodnico današnje Ljubljane.

Emono omenja darilna lista iz leta 15, ki jo hrani Narodni muzej v Ljubljani. Z obrambnim zidom obdana rimska postojanka je preživela vdor Hunov in Gotov in je gotovo obstajala še v 6. stoletju glede na zapiske neznanega geografa Anonimusa iz Ravenne v 8. stoletju. Veliko arhitektonskih ostankov stare Emone so odkrili (in jih še odkrivajo) pri zidavi novih objektov. Kdo ne pozna kipa Emona v parku Zvezda, ostankov rimskega zidu, rimske bazilike...

Grajski grič je nudil primerno zatočišče v nemirnih časih zgodnjega srednjega veka. Ljubljanski grad, ki je v teku let zamenjal precej lastnikov in prebivalcev, izvira iz druge polovice 12. stoletja. Tedaj je pod Gradom začelo nastajati srednjeveško mesto. Darilna lista iz l. 1144 omenja Laibach, darilna lista iz leta 1146 pa Luwigano. V 13. stoletju je mesto, sestavljeno iz dveh trgov, dobilo mestne pravice. Okolico mesta so tvorile kmečke naselbine, ki so se kasneje spojile z mestom.

Srednjeveška Ljubljana se ni veliko razlikovala od drugih srednjeveških mest. Strnjeno naselje je obdajalo grič z gradom. Na stičišču Starega in Mestnega trga so zborovali ljubljanski meščani, sprva na prostem, kasneje pa v prvi mestni hiši (današnja Tranča). Preprost vodnjak je stal na mestu, kjer se od 1751 nahaja Robbov vodnjak, prostor okoli vodnjaka so pa uporabljali branjevci, ki so ob sredah in sobotah ponujali sadje in zelenjavo. Trgovski značaj so dopolnjevale številne trgovnice v okoliških hišah.

Pomemben mejnik v razvoju Ljubljane je sredina 19. stoletja, ko so prek Ljubljane speljali železnico od Dunaja do Trsta. Tedaj so začela nastajati na obrobju mesta industrijska podjetja (Tobačna tovarna) in novi moderni mestni predeli.

Potres, ki je v noči od 14. na 15. april 1895 s 30 do 40 sunki zelo prestrašil prebivalce in poškodoval nekaj poslopij, je dodobra spremenil podobo Ljubljane. Podrli so poškodovane hiše (med njimi tudi licej, ki je stal na mestu današnjega živilskega trga) in sezidali nove, med drugim glavno pošto, Centromerkur (tedaj v lasti ljubljanskega trgovca Feliksa Urbanca), Slovensko filharmonijo, Narodno galerijo, državno klasično gimnazijo (sedaj osnovna šola Prežihovega Voranca), sodno palačo, Opero, Dramo in Univerzo. Priljubljeni ljubljanski župan Ivan Hribar (bil je šestkrat izvoljen za župana) je zbral

denar za postavitev Prešernovega spomenika, ki so ga odkrili leta 1905. Po ljubljanskih ulicah je leta 1901 zadržal tramvaj.

Obseg Ljubljane in število prebivalcev sta naraščala. Sredi 19. stoletja je Ljubljana štela 20.000 prebivalcev, leta 1910 41.727. Ko so leta 1935 v Ljubljano vključili se občine Zgoranja Šiška, Moste, Vič in dele Ježice, Polja in Dobrunj, so našteali že 80.000 prebivalcev.

Po prvi svetovni vojni so Ljubljano oblikovali predvsem slovenski arhitekti Plečnik, Fabiani, Rohrman in Šubic. Poleg poslovnih stavb, tipičnih meščanskih stavb, delavskih blokov in hotelov se je pojavila Ilirija, za tedanja čase zelo moderno kopališče z olimpijskimi merami. Na 18 metrov globokih temeljih je leta 1933 zrasel ljubljanski nebotečnik, dolgo časa najvišja stavba v Ljubljani.

V tridesetih letih je tudi struga Ljubljanice - po štiri-stoletnih prizadevanjih za izsuševanje ljubljanskega barja - dobila svojo današnjo podobo. Ob starem kamnitem franciškan-skem mostu so po Plečnikovih načrtih zgradili stranska mostova. Za trojico se je med meščani kmalu udomačilo ime Tro-mostovje.

Pod tranco (t 1920)

Po drugi svetovni vojni se je Ljubljana razvijala v pospešenem tempu. Nekaj lepih stavb (med njimi tudi Kozlerjevo hišo, eno najlepših baročnih palač v Ljubljani) so podrli, ko so razširjali današnjo Dunajsko cesto in zidali trgovsko hišo Emona (bolje poznano kot Maximarket) in Cankarjev dom. Zrasle so številne stolpnice in veleblagovnice, podjetje Slovenija projekt je imelo veliko dela. Promet je naraščal, pojavile so se obvoznice.

Ljubljanski tramvaj je že leta 1957 izgubil bitko s trolejbusi in avtobusi.

Danes šteje Ljubljana 350 000 prebivalcev. Prostora za nove gradnje pravzaprav ni več. V zadnjih letih predvsem obnavljajo stare mojstrovine. Novo preobleko so dobile številne baročne, klasicistične, renesančne in secesijske palače v stari Ljubljani in na Miklošičevi in Čopovi cesti.

Sprehod po ljubljanskih ulicah je sedaj pravi užitek, Ljubljančani s(m)o po pravici ponosni na svoje mesto!

DE ARCHITECTONISCHE GESCHIEDENIS VAN LJUBLJANA

door Irena Vrečak

De hoofdstad van Slovenië is bij de leden van onze Vereniging natuurlijk (goed) bekend. Bijna iedereen heeft zich weleens vertreden in de straten van Ljubljana, heeft de Burcht weleens beklommen, of is weleens neergestreken in een Ljubljana's café. Maar heb je je wel eens afgevraagd, hoe het huidige aanzien ontstaan is?

De Argonauten, met Medea en het Gouden Vlies op de vlucht voor Aëtes, zouden volgens de oude sagen Emona, de voorloper van het huidige Ljubljana, hebben gesticht.

Emona werd voor het eerst genoemd in een geschenkenlijst uit het jaar 15 (bewaard in het Nationaal Museum te Ljubljana). De Romeinse militaire nederzetting wist de aanvallen van Hunnen en Goten te overleven. Volgens de optekeningen van een onbekende geograaf "Anonymus" uit Ravenna in de achtste eeuw bestond deze nederzetting zeker nog in de zesde eeuw. Overblijfselen uit deze tijd werden (en worden nog steeds) gevonden bij opgravingen naar aanleiding van bouwwerkzaamheden in Ljubljana. Wie kent niet het standbeeld van de burger van Emona in het Zvezda Park, met de Romeinse muur, de Romeinse basiliek...

De burchtheuvel was een geschikt toevluchtsoord in de woelige vroege Middeleeuwen. De burcht van Ljubljana, die vaak wisselde van eigenaar en bewoners, stamt uit de tweede helft van de twaalfde eeuw. Het middeleeuwse stadje begon toen te groeien onder de burchtheuvel. Het wordt genoemd in een geschenkenlijst uit 1144, als "Laibach". Een geschenkenlijst uit 1146 noemt de nederzetting "Luwigana". Dit kreeg stadsrechten in de dertiende eeuw en bestond toen uit twee markten, te weten de Stari (Oude) en de Mestni (Stadse). Boeren-nederzettingen in de omgeving van Ljubljana voegden zich hier later bij.

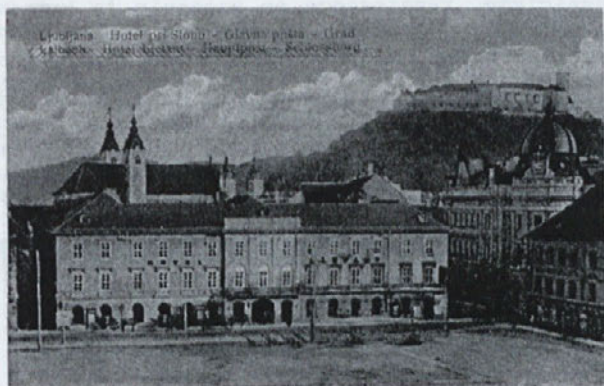
Het middeleeuwse Ljubljana leek op andere middeleeuwse steden. Dicht opeen gebouwde huizen omringden de berg met het kasteel erop.

De burgers van Ljubljana hadden hun vergaderplaats tussen de twee markten, waar later het eerste stadhuis werd gebouwd tegenwoordig Tranča genoemd. Een eenvoudige waterput stond op de plaats waar zich sinds 1751 een fontein bevindt, een meesterwerk van Francesco Robba. De omgeving van de waterput werd iedere woensdag en zaterdag gebruikt door verkopers van groenten en fruit. Winkeltjes in de huizen nabij onderstreepten het koopmanskarakter van de stad.

In het midden van de negentiende eeuw werd de spoorverbinding tussen Triest en Wenen aangelegd. Ljubljana werd een belangrijk tussenstation, en dat resulteerde in een groei. Nieuwe wijken en industriële objecten (bijvoorbeeld de tabakfabriek) zijn toen ontstaan.

Het aanzien van Ljubljana veranderde aanzienlijk bij de aardbeving in 1895. 30 tot 40 schokken joegen de bewoners van Ljubljana in de nacht van 14 op 15 april de stuipen op het lijf.

Meerdere huizen werden zodanig beschadigd dat ze niet meer te gebruiken waren. Bijvoorbeeld het lyceum, dat stond op de plek waar zich nu de boerenmarkt bevindt. Onbruikbare gebouwen heeft men verwijderd en nieuwe gebouwd, zoals het hoofdpostkantoor (Pošta), Centromerkur (toen eigendom van de Ljubljana'se handelaar Feliks Urbanc), de Sloveense Filharmonie, de Nationale Galerie, Het Eerste Klassieke Stedelijke Gymnasium (tegenwoordig de basisschool Prežihov Voranc), het Justitiepaleis, de Opera en de Universiteit. Ivan Hribar, zeer geliefd burgemeester van Ljubljana (zes keer gekozen tot burgemeester) verzamelde het geld voor het standbeeld van Prešeren. Dit werd in 1905 onder grote belangstelling onthuld. In 1901 rolde de eerste elektrische tram door de straten van Ljubljana.

Hotel Slon en Hoofdpostkantoor (begin deze eeuw)

Omvang en bevolking van Ljubljana namen toe. Midden negentiende eeuw waren er 20.000 inwoners, in 1910 al 47.727. De gemeenten Zgoranja Šiška, Moste, Vič en gedeelten van Ježica, Polje en Dobrunje maakten in 1935 ook deel uit van Ljubljana. Toen werden al 80.000 inwoners geteld.

Na de Eerste Wereldoorlog werd Ljubljana voornamelijk vormgegeven door de Sloveense architecten Plečnik, Fabiani, Rohman en Šubic. Men bouwde kantoren, typisch burgerlijke huizen en arbeidersflats. Toen ontstond ook Ilirija, in die tijd het meest moderne zwembad met olympische maten. De *nebotičnik* (Wolkenkrabber) is in 1933 verrezen op 18 meter diepe fundamenten en was vele jaren het hoogste gebouw van Ljubljana.

In de jaren dertig kreeg ook, na vierhonderd jaar het moeras van Ljubljana te hebben gedraineerd, de bedding van Ljubljana ca zijn huidige vorm. De oude Fransiscaner brug kreeg twee bijbruggen, naar de stadsplannen van Plečnik. Al gauw werd dit geheel in de volksmond "Tromostovje" (Driebrugschap) genoemd.

Na de Tweede Wereldoorlog groeide Ljubljana in versneld tempo verder. Hele mooie huizen (zoals het Huis van Kozler, het mooiste barokpaleis) moesten plaats maken voor verbreding van de huidige Dunajska cesta en de bouw van het warenhuis Trgovska hiša Emona (beter bekend als Maximarket) en het gebouw Cankarjev dom (een cultureel centrum). Nieuwe wolkenkrabbers en handelshuizen werden gebouwd. Het bedrijf Slovenija projekt had handen vol werk. Er kwam steeds meer verkeer, de straten werden te klein, er verschenen rondwegen. De tram van Ljubljana moest het al in 1957 tegen trolley- en gewone bussen afleggen.

Ljubljana telt tegenwoordig 350.000 inwoners. Ruimte voor nieuwbouw is er eigenlijk niet meer. Het bouwen concentreert zich nu met name op renovatie. Vele paleizen in de stijlen barok, classicisme, renaissance en secessie in het Oude Ljubljana en langs de straten Miklošičeva en Čopova cesta kregen een nieuw uiterlijk.

Een wandeling door de straten van Ljubljana is nu echt genieten. De Ljubljanen zijn met recht trots op hun (onze) mooie stad.

OPROEP NIEUW BESTUUR:

Hierbij wordt een ieder die de vereniging een warm hart toedraagt en bereid is om zich daarvoor af en toe in te zetten, zich op te geven voor het nieuwe bestuur.

Voor meer informatie: Stian Krook

071-5144939

SLOVENSKE LJUDSKE PESMI IN ŠEGE (6)

Silva Hagen-Škoda

V zadnji številki Lipe smo se posvetili pustovanju, tokrat pa so na vrsti pomladanske šege in praznovanja. Staro slovensko ime za pomlad je *vigred*. Ta beseda je ohranjena na Koroškem in pove, da narava 'gre' (= se prebuja). Prvi pomladanski praznik na Slovenskem je gregorjevo, sledi mu velika noč, sredi pomladi pa jurjevo. Na straneh 21 in 22 sta dve slovenski pomladanski pesmi.

Gregorjevo

Gregor I je bil papež v 6. stoletju. Znan je kot svetnik, ki prinaša luč. Po starem julijanskem koledarju je Gregor godoval 12. marca. Pomlad se sicer uradno začne 21. marca, na Slovenskem pa že od nekdaj velja gregorjevo (12. marec) za prvi spomladanski dan. Slovenci menimo, da se na gregorjevo ptički ženijo. V okolici Ljubljane velja, da imajo ptički na gregorjevo poleg ženitve tudi gostijo in da na vsakem grmu visi pogača. Kdor želi videti ptičjo ženitev in pogačice, mora zjutraj bos do grmovja. Gregorjevo je bilo v starih časih tudi obrtniški praznik. Sredi marca so dnevi dovolj dolgi, da obrtnikom ni bilo več treba delati pri luči. Na Gorenjskem je bila do druge svetovne vojne razširjena šega metanja luči v vodo. Na gregorjevo so vajenci stare brezove metle polili s smolo, jih ovili s slamo, zažgali in jih vihteli po zraku, nato pa vrgli v reko. Ta je odnesla luč, ki je sedaj niso več potrebovali. Ta običaj je še ohranjen v Tržiču, Kropi in Kamni gorici.

Velika noč

Cerkev praznuje veliko noč že od 4. stoletja naprej. Na Slovenskem je praznik Kristusovega vstajenja povezan z nekaterimi šegami poganskega praznovanja pomladi. Velika noč je določena po luninem koledarju in jo praznujemo v zgodnji pomladi, zmeraj na prvo nedeljo po prvi polni spomladanski luni. Teden pred veliko nočjo imenujemo veliki teden, začne pa se na cvetno nedeljo. Na ta dan ljudje nosijo v cerkev blagoslovit zelenje, povezano v šope. (Že naši predniki so v predkrščanski dobi s spomladanskim zelenjem skušali izprositi od svojih božtev rodovitnost zemlje in zaščito pred različnimi ujmani.) Zelenje je glede na slovenske pokrajine različno, prava posebnost pa so ljubljanske butarice. Te imajo le malo zelenja, ponavadi samo šop

brinja, narejene pa so iz pobarvanih in prepletenih oblancev. Na te butarice so dostikrat navezana jabolka ali pomaranče. Na Slovenskem je pri vernikih v navadi, da v velikem tednu počistijo vse v hiši in okrog nje. Zadnje tri dni pred veliko nočjo se ne sme opravljati poljskih opravil, sicer bi zemlja (po starem verovanju) postala nerodovitna. Za Štajersko in Koroško so značilni kresovi, ki zagorijo na veliko soboto zvečer. (Tudi ti so ostanek poganskih šeg; naši predniki so jih kurili na čast pomladi.) Na veliko soboto je v Sloveniji v navadi, da se nese v cerkev 'žegen' blagoslovit. Valvazor (17 st.) piše, da so kranjski žegen sestavljale nasoljena govedina, prekajena svinjina, kuhana jajca in kolač. Te jedi se še danes nosijo 'žegnat' v cerkev. V košari, ki mora biti pokrita z lepo izvezenim prtom, pa se dandanes nahajajo še kruh, sadje in hren, kolač pa je zamenjala potica. Že od nekdaj velja, da se žegen lahko načne šele na veliko nedeljo dopoldan. Najbolj tipična velikonočna jed, povezana s starimi simboli in šegami, je vsekakor jajce. V starih časih so ljudje mislili, da ima vesolje obliko jajca. Nekatere legende pripovedujejo, da je svet z vsem, kar je, nastal iz jajca. Jajce je torej star simbol za izvor vsega stvarstva, v krščanski ikonografiji pa predstavlja Kristusovo vstajenje. Pobarvana jajca so - kot simbol novega življenja - že od nekdaj spremljala pomladni čas, krščanstvo pa jih je spojilo s praznovanjem velike noči. Prvotno naj bi bila pobarvana jajca samo rdeča. To lahko razberemo iz besed, ki jih zanje uporabljamo: pirhi (iz madžarske besede 'piros' = rdeča barva), reménke (v prekmurščini pomeni rumen rdeč). V Beli krajini se velikonočna jajca imenujejo pisanice in so ene izmed najlepših v Evropi. Za remenke in pisanice so značilni stilizirani in geometrični liki. Belokranjske pisanice se izdelujejo z lesenimi pisalkami, ki imajo vdolbino za vosek. Nato se jajca pobarvajo, barva pa se voščenihi mest ne prime. Gorenjski in primorski pirhi so večinoma poslikani s cvetjem. Včasih so uporabljali samo naravne barve, pobarvana jajca pa so namazali s špehovo kožo, tako da so se svetila. V navadi je bilo, da so si mladi fantje in dekleta izmenjali pirhe, kakor tudi darovanje pirhov obiskom, le-ti pa so ravno tako prinesli s seboj pih v dar. Pirhe so kmetje tudi metali na svoja polja ali pa so jih tja zakopali, kar naj bi pripomoglo k rodovitnosti zemlje. V Ljubljani je bila razširjena navada, da so otrokom za veliko noč po stanovanju poskrili pirhe in igrače, na Gorenjskem pa je znano skivanje pirhov na vrtu. Za velikonočni ponedeljek so bile na Slovenskem značilne spretnostne igre s pirhi, in sicer sekanje in trkljanje. V Sloveniji je pri vernih ljudeh razširjeno pošiljanje velikonočnih voščilnic. Ta običaj izvira s konca 19. stoletja.

Jurjevo

Čeprav smo Slovenci nekdaj imeli gregorjevo za prvi pomladanski dan, je veljalo, da prava pomlad nastopi šele na jurjevo, 23. aprila. Jurij je bil vojščak visokega rodu. Legenda o njem pravi, da se je bojeval z zmajem in ga premagal. Jurij (simbol pomladi) naj bi usmrtil zmaja (zimo) in iz njegovih krempljev rešil kraljično (zemljo). Ta junaška zmaga je pripomogla k njegovi priljubljenosti. Sveti Jurij je patron Ljubljane in njemu je posvečena kapela na ljubljanskem gradu. V starih časih smo Slovenci menili, da je Jurij sin boga Peruna, ki je prišel na zemljo. Na-

loga tega pomladanskega boštva je bila, da ozeleni naravo. Verjetno je ravno zaradi tega praznovanje jurjevega povezano z mladim zelenjem. Včasih so jurjevali po vsej Sloveniji, danes pa je ta šega ohranjena v Beli krajini in na Koroškem. Jurjevo je bilo v Beli krajini pastirski praznik, saj so na ta dan prvič gnali živino na pašo. Dečki - pastirji so na jurjevo vodili Zelenega Jurija, v sveže zelenje ovitega fantiča (simbol božanstva mlade rasti), od hiše do hiše. Pred vsako hišo so zapeli pesem "Došel je Zeleni Jurij" (str.22) in dobili v dar jajca. Če pa niso dobili ničesar (to se je le redko zgodilo), so hišo prekleli, npr. "Vaša vrata so iz blata, v vaši hiši same miši, vaši vrti sami krti." Na Koroškem pa so na jurjevo hodili 'šentjurja jagat'. Šentjur je bil s slamo ovit fantič. Njegovi spremljevalci so z rogovi, kravjimi zvonci in tuljenjem povzročali strašen trušč, s katerim naj bi pregnali še zadnje navzoče zimske duhove.

Kipec Sv. Jurija (18.st) iz cerkve Sv. Jurija v Trlišču / Beeld van St. Joris (18e eeuw) uit St. Joris-kerk in Trlischë

In kaj nam pravijo stare vremenske napovedi?

Če breskve pred Gregorjem cveto, trije eno pojedjo. (= pozebejo)
 Če na veliki petek dežuje, dobro se leto napoveduje.
 Če je Jurija lepo, vina dosti bo.

SLOVEENSE VOLKSLIEDEREN EN GEBRUIKEN (6)

door Silva Hagen-Škoda

In de vorige Lipa hebben we het gehad over carnaval; deze keer zijn de voorjaarsgebruiken en -feesten aan de beurt. Een oud Sloveens woord voor lente is *vigred*. In Karinthië wordt dit woord nog steeds gebruikt. Het vertelt dat de natuur 'gre' (gaat = wordt wakker). Het eerste voorjaarsfeest is dat van Gregorius, dan volgt Pasen, en later in het voorjaar het feest van Sint Joris. Twee Sloveense voorjaarsliederen kunt u vinden op bladzijde 21 en 22.

Het feest van Gregorius

Gregorjevo

Gregorius I was paus in de zesde eeuw. Hij is bekend als de heilige die het licht brengt. Volgens de oude Juliaanse kalender vierde Gregorius zijn naamdag op 12 maart. Officieel begint de lente weliswaar pas op de 21e, maar bij ons in Slovenië beschouwen we van oudsher "Sint Gregorius" (12 maart) als de eerste lentedag. Op deze dag, zo menen wij, trouwen de vogeltjes. In de

omgeving van Ljubljana denkt men bovendien dat de vogeltjes naast hun bruiloft ook nog een feestmaal houden. Daarom hangt er aan elk struik een koek. Wie de vogelbruiloft en de koekjes wil zien moet 's morgens vroeg op blote voeten naar de struiken. Vroeger was het feest van Gregorius tevens de feestdag van de ambachtslieden. Half maart zijn de dagen al lang genoeg, en de ambachtslieden hoeven niet meer bij kunstlicht te werken. In Gorenjska bestond tot de Tweede Wereldoorlog het gebruik van het "licht in het water gooien". Op de feestdag van Gregorius begoten de knechten oude, van berkentakken gemaakte bezems, met teer, wikkelden er stro omheen, staken ze vervolgens in brand, zwaaiden ermee in de lucht, en gooiden ze tenslotte in de rivier. Deze voerde het licht af: men had het nu tóch niet meer nodig. Dit gebruik is bewaard gebleven in Tržič, Kropa en Kamna gorica.

Pasen

Velika noč

De kerk viert Pasen al sinds de vierde eeuw. In Slovenië is de viering van de verrijzenis van Christus verbonden met enkele gebruiken uit de heidense lentefeestviering. Pasen wordt bepaald door de maankalender. Het valt altijd in de vroege lente, op de eerste zondag na de eerste volle lentemaan. De week voor Pasen noemt men in Slovenië *veliki tedni*. Deze week begint op Palmzondag. Op deze dag wordt in de kerk het gebundelde jonge groen gezegend. Al in de tijd vóór Christus wilden onze voorouders met lentegroen bij hun goden goede vruchtbaarheid van de aarde en bescherming tegen allerlei rampspoed afsmeaken. Welke soort groen men gebruikt verschilt van landstreek tot landstreek. Heel bijzonder zijn de 'butarice' (een soort plampaastakken) van Ljubljana. Veel jong groen komt hieraan eigenlijk niet te pas, meestal alleen maar een bundel groen van de jeneverbes. Een 'butarica' is versierd met geverfde en gevlochten houtspaanders. Vaak zijn er ook appels of sinaasappels aan vastgemaakt. Gelovige mensen in Slovenië hebben de gewoonte om in de Goede week alles in en om het huis schoon te maken. De laatste drie dagen voor Pasen mag men op de akkers geen werk meer doen want dan wordt, volgens een oud geloof, de aarde onvruchtbaar. Karakteristiek voor Stiermarken en Karintheï zijn vreugdevuren die op paaszaterdag aangestoken worden. Ook dit is een overblijfsel van heidense gebruiken. Onze voorouders ontstaken vuren ter ere van de lente. Op paaszaterdag pleegt men in Slovenië 'žegen' naar de kerk te brengen om dit te laten zegenen. Valvazor (17e eeuw) schrijft dat de 'žegen' uit Kranjska bestond uit gezouten rundvlees, gerookt varkensvlees, gekookte eieren en koek. Deze etenswaren worden ook tegenwoordig nog ter zegening naar de kerk gebracht. In de mand, die met een mooi geborduurde doek bedekt is, bevindt zich tegenwoordig verder nog brood, fruit en mierikswortel. Voor de koek kwam 'potica' in de plaats. Al van oudsher geldt de regel dat de 'žegen' pas 's morgens op de paaszondag angebroken mag worden. Het meest typische paasvoedsel, verbonden met oude symbolen en gebruiken, is het paasei. In oeroude tijden dachten de mensen dat het heelal de vorm had van een ei. Er zijn legendes die vertellen hoe de wereld en alles dat bestaat ontstond uit een ei. Het ei is dus een oud symbool voor de oorsprong van de gehele schepping. In de christelijke iconografie stelt het ei de verrijzenis van Christus voor. Al van oudsher hoorden geverfde eieren, als sym-

bool van het nieuwe leven, bij de lente. Het christendom combineerde ze echter met de viering van het Paasfeest. Oorspronkelijk waren deze geverfde eieren altijd rood. Dat kunnen we lezen uit de woorden die er in Slovenië voor gebruikt worden: *pirhi* (uit Hongaars *piros* = rode verf) en *reménke*. (*Rumen* betekent in het Sloveens weliswaar geel, maar *remenke* zijn paaseieren uit Prekmurje en daar betekent *rumen* rood.) In Bela Krajina noemt men paaseieren *pisanice*. Deze behoren tot de mooiste in Europa. Karakteristiek voor *remenke* en *pisanice* zijn gestileerde en geometrische figuren. Bij het maken van *pisanice* in Bela Krajina geeft men de eieren eerst een behandeling met was. Daartoe wordt gebruik gemaakt van een houten grif-fel met een gleufje voor de was. Daarna worden de eieren geverfd. Op de plekken met was hecht de verf zich niet. Paaseieren uit Gorenjska en Primorska zijn meestal beschilderd met bloesem-motieven. Vroeger gebruikte men alleen natuurverf. Nadat de eieren geverfd waren werden ze ingesmeerd met spekvet om ze te laten glimmen. Het was gebruikelijk dat de jeugd de paaseieren ruilde. Ook werden paaseieren gegeven aan mensen die op bezoek kwamen; deze mensen op hun beurt brachten paaseieren als presentje mee. De boeren gooiden paaseieren op hun akkers en begroeven ze erin. Gedacht werd dat dit de vruchtbaarheid van de aarde bevorderde. In Ljubljana was het gebruik verbreid om voor de kinderen op paaszondag paaseieren en speelgoed in huis te verstopen. Bekend gebruik van Gorenjska is dat men dit doet in de tuin. Kenmerkend voor de paasmaandag waren in Slovenië vaardigheidsspelletjes met paaseieren, zoals eieren hakken en eieren rollen. Verbreid onder gelovige mensen in Slovenië is de gewoonte paaskaarten te versturen. Dit gebruik dateert uit het eind van de 19e eeuw.

Pisanice / Paaseieren uit Bela Krajina

Het feest van Sint-Joris

Jurjevo

Hoewel wij Slovenen vroeger de feestdag van Gregorius als de eerste lentedag beschouwden, gold het dat de echte lente pas begon op de feestdag van Sint Joris, 23 april. Joris was een soldaat van hoge afkomst. De legende zegt over hem dat hij met een draak vocht en deze overwon. Joris (symbool van de lente) doodde de draak (de winter) en redde de prinses (de aarde) uit diens klauwen. Dankzij deze heldendaad is hij zo geliefd. Sint Joris is de patroon van Ljubljana; de kapel van de burcht is aan hem gewijd. Wij Slovenen geloofden in een god, Perun, die een zoon had, Joris, die op aarde kwam. De taak van deze lentegod was ervoor te zorgen dat de natuur weer groen werd. Waarschijnlijk is dát de reden dat de viering van het feest van Sint Joris

verbonden is met het jonge lentegroen. Vroeger vierde men dit feest overal in Slovenië; tegenwoordig is dit gebruik bewaard gebleven in Bela Krajina en Karinthië. In Bela Krajina was "Sint Joris" een herdersfeest. Op deze dag bracht men voor het eerst het vee naar de weide. De jongens die het herderswerk deden voerden op deze dag, als symbool van de god van de jonge groei, een met vers groen omwikkelde jongen met de naam Zeleni Jurij (Groene Joris) van huis tot huis. Voor ieder huis zongen ze het lied "Došel je Zeleni Jurij" (blz. 22). Dan kregen ze eieren cadeau. Als ze niets kregen (hetgeen overigens slechts zelden gebeurde) vervloekten ze het huis, bijvoorbeeld:

Belokranjski Zeleni Jurij / "Groene Joris" uit Bela Krajina

"Uw deur is van modder, in uw huis zijn slechts muizen, in uw tuinen slechts mollen." In Karinthië ging men op het feest van Sint Joris 'Sentjur jagen'. Sentjur was een met stro omwikkelde jongen. Zijn begeleiders maakten met hoorns, koeienbellen en geschreeuw een vreselijk kabaal. Daarmee probeerden ze de laatste aanwezige winterse geesten te verjagen. En wat zeggen ons de oude weersvoorspellingen?

Als de perzikbomen vóór Sint Gregorius in bloei staan zullen drie mensen met één perzik moeten doen. (m.a.w.= ze bevroren)
Goede vrijdag regen, op het jaar rust zegen.
Het weer met Sint Joris fijn, ruim genoeg de wijn.

VIKTORS
BALKAN
RESTAURANT

POSTOJNA

Grote Overstraat 30 - onder
7411 JC Deventer
Tel. 0570-619356
Fax 0575-491005

Geopend van woensdag t/m zaterdag van
17.00 tot 23.00, op zon- en feestdagen
van 16.00 tot 23.00.
Keuken geopend tot 22.00.

Maandag en dinsdag op afspraak geopend
voor groepen vanaf ± 20 personen.

Viktor Šolar

TRI TIČICE MORJE OBLETELE

$\text{♩} = 120$

1. Tri ti - či - ce, tri ti - či - ce mo - rje o - ble - te - le,
tri ti - či - ce, tri ti - či - ce mo - rje o - ble - te - le.

The image shows a musical score for a song. It consists of two staves of music. The top staff is in treble clef and the bottom staff is in bass clef. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 2/4. The tempo is marked as quarter note = 120. The lyrics are written below the notes. The first line of lyrics is '1. Tri ti - či - ce, tri ti - či - ce mo - rje o - ble - te - le,' and the second line is 'tri ti - či - ce, tri ti - či - ce mo - rje o - ble - te - le.'

1. Tri tičice, tri tičice
mórje óbletélé,
trí tičice, trí tičice
mórje óbletélé.
2. Píva nósi, píva nósi
klásek ód pšenice.
3. Dáub ga, Bóg dal, dáub ga, Bóg dal
v.náše pólje délá.
4. Náše pólje, náše pólje
dóbro óbrodiló.
5. Drúga nósi, drúga nósi
vinsko jágodicó.
6. Dáub jo, Bóg dal, dáub jo, Bóg dal,
v.náše góre délá.
7. Náše góre, náše góre
dóbro óbrodilé.
9. Trétja nósi, trétja nósi
zdrávje ín veséljé.
10. Dáub ga, Bóg dal, dáub ga, Bóg dal
v.náše sélo délá.
11. Náše sélo, náše sélo
zdrávo ín veséló.

DRIE VOGELS VLOGEN OM DE ZEE HEEN

1. Drie vogels, drie vogels vlogen om de zee,
drie vogels, drie vogels vlogen om de zee.
2. De eerste draagt, de eerste draagt een aar van tarwe.
3. God geve dat hij hem, God geve dat hij hem, op onze akker legt.
4. Onze akker, onze akker geeft dan een goede oogst.
5. De tweede draagt, de tweede draagt een druif.
6. God geve dat hij die, God geve dat hij die, op onze wijnberg legt.
7. Onze bergen, onze bergen geven dan een goede oogst.
9. De derde draagt, de derde draagt gezondheid en vreugde.
10. God geve dat hij dat, God geve dat hij dat, in ons dorp legt.
11. Ons dorp, ons dorp zal dan gezond en vrolijk zijn.

DOŠEL JE ZELENI JURIJ

$\text{♩} = 140$

Pro - šel je, pro - šel pi - sa - ni tu - cem,
 9. Daj - te mu groš, da doj - de k le - tu još!
 Daj - te, daj - te, dva tri jaj - ca!

1. Próšel je, próšel
písani vúzem.	5. Dájte mu rákije,
dá se Juraj nápije.
2. Dóšel je, dóšel
Zéleni Júraj.	6. Dájte mu krúha,
dá ga ne bi múha.
3. Dónesel je, dónesel
pédenj dugu trávicu,
láket dugu mládicu.	7. Dájte mu pléče,
dá bo k letu véče.
4. Dájte Jurju vína,
dá mu ne bu zíma.	8. Dájte mu jájce,
pá ga ne štentájte.
9. Dájte mu gróš,
da dójde k letu još!	

Dájte, dájte dva tri jájca!
 (Govorjeno v poudarjenem ritmu)

DE GROENE JORIS IS GEKOMEN

- Het is voorbij, het is voorbij, de kleurrijke Pasen.
 - Hij is gekomen, hij is gekomen, de Groene Joris.
 - Hij bracht, hij bracht, een spanne lange grashalm, een el lange loot.
 - Geef Joris wijn, dan krijgt hij het niet koud.
 - Geef hem jenever, dan zal Joris hem opdrinken.
 - Geef hem brood, dan zal geen vlieg hem steken.
 - Geef hem schouders, dan zijn die over een jaar gegroeid.
 - Geef hem een ei, en houdt hem niet op.
 - Geef hem een duit, dan komt hij volgend jaar weer.
- Geef hem, geef hem twee, drie eieren.
 (Gezegd in nadrukkelijk ritme)

Vir/Bron: Ovsec, D.J., Velika knjiga o praznikih, Domus, Ljubljana 1993
 Pesni in šege moje dežele, DŽS, Ljubljana, 1987
 Bojc, E., Pregovori in reki na Slovenskem, DŽS, Ljubljana, 1980

Leden¹ van de Vereniging Vrienden
van Slovenië kunnen met het vliegtuig
voor:

f 450,--
(ex. Luchthaven belasting)

Retour Amsterdam - Ljubljana
Kinderen t/m 1 jaar 90% korting
Kinderen van 2 t/m 11 30% korting

REISBURO "SLOVENIE"

Voor informatie en reserveringen:

Coebelweg 191, 2324 KZ Leiden

tel/fax: 071 - 5313320

<http://www.netconnect.nl/slovenie>

¹ Het betreft hoofdliden en kinderen, geen gezinsleden van 18 jaar en ouder.....
hoewel ieder gezinslid natuurlijk ook zelfstandig lid kan worden.

Zdravo, otroci!

Sedaj, ko so spet lahko igrate zunaj, ste verjetno že pozabili, kako dolgčas vam je bilo pozimi, ko ste zaradi mraza in dežja morali biti notri. Vendar pa ne pozabite, da je april čuden mesec, ko se vreme kar nenkrat lahko spremeni, včasih samo za uro ali dve, včasih pa tudi za dalj. No, če se bo to zgodilo tudi letos, boste lahko v roke vzeli Lipo in rešili križanko, ki pa je tokrat težja kot v prejšnji številki Lipe. Rešitev je slovenski pregovor, ki med drugim lahko velja tudi za mesec april. Poleg križanke pa tokrat še slovenska ljudska pravljica o miški, ki si je pretrgala trebušček.

Miška je šla k čevljarju

Nekoč je bila miška, pa je lezla skozi plot, pa si je trebušček pretrgala. Potem je šla k čevljarju in ga je prosila, da bi ji trebušček zašil.

Čevljar je rekel: "Daj mi masti!"
Potem je miška šla k svinji in je rekla: "Daj mi mast!"
Svinja pa je rekla: "Daj mi koruzo!"
Potem je šla miška h koruzi in je rekla: "Daj mi en storž!"
Koruzi pa je rekla: "Moraš mi dati mleka, da bom rasla!"
Miška je šla h kravi in je rekla: "Daj mi mleko!"
Krava pa je rekla: "Daj mi krme!"

Miška je urno vzela koso in je šla kositi travo. Nato je dala kravi travo, krava je dala mleko, z mlekom je poškopila koruzo, koruzi je dala koruzni storž, storž je dala svinji, svinja ji je dala mast, z mastjo je tekla k čevljarju in čevljar ji je zašil trebušček. Potem je miška še enkrat lezla skozi plot in si je spet trebušček pretrgala...

Beste kinderen,

Nu jullie weer buiten kunnen spelen zijn jullie vast al weer vergeten hoe je je in de winter hebt verveeld omdat je vanwege regen en kou binnen moest blijven. Maar vergeet niet dat april een rare maand is! Het weer kan ineens omslaan. Soms alleen voor een of twee uurtjes maar ook wel eens voor langer. Als dat dit jaar ook gebeurt dan kun je de Lipa pakken en de kruiswoordpuzzel oplossen. Die is deze keer wat moeilijker dan in de vorige Lipa. De oplossing is een Sloveens spreekwoord dat onder meer ook op de maand april van toepassing is. Naast de kruiswoordpuzzel deze keer ook nog een Sloveens volksverhaaltje over een muisje dat zijn buikje had verscheurd.

De muis ging naar de schoenmaker

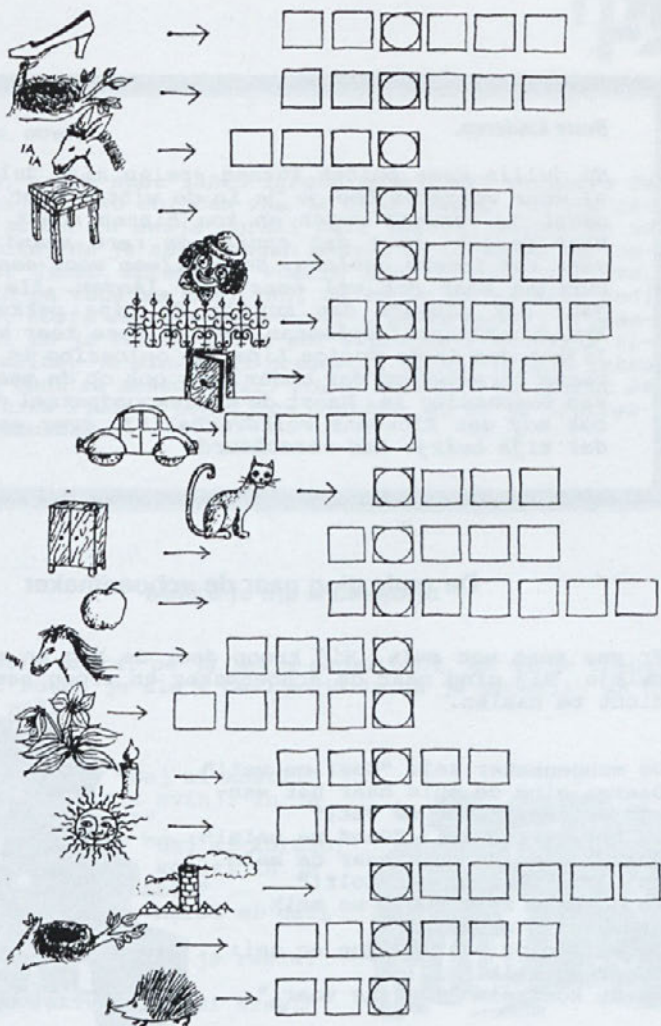
Er was eens een muis. Hij kroop door de heg en scheurde zijn buikje. Hij ging naar de schoenmaker en vroeg hem zijn buikje dicht te naaien.

De schoenmaker zei: "Geef me vet!"
 Daarna ging de muis naar het varken en zei: "Geef me vet!"
 En het varken zei: "Geef me maïs!"
 Daarna ging de muis naar de maïs en zei: "Geef me een kolf!"
 En de maïs zei: "Geef me melk, dan kan ik groeien!"
 De muis ging naar de koe en zei: "Geef me melk!"
 En de koe zei: "Geef me voer!"

De muis pakte snel een zeis en ging gras maaien. Daarna gaf hij het gras aan de koe en de koe gaf melk. Met de melk besproeide hij de maïs, de maïs gaf een maïskolf, hij gaf de kolf aan het varken, het varken gaf hem vet, met het vet liep hij naar de schoenmaker en de schoenmaker naaide zijn buikje dicht. Daarna kroop de muis op nieuw door de heg en hij scheurde weer zijn buikje...

KRIZANKA / KRUISWOORDPUZZEL

Vir/Bron: Babica pripoveduje, Slovenske ljudske pripovedi, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1992
 Polšek, nr.8, Derna tisk, Domžale, 1998

Resitev krizanke / Oplossing van de kruiswoordpuzzel: VELIK GROM - MALJEN DEZ
 (Cevalj, gnezdo, osel, niza, klovn, ograja, vrata, avto, nuca, omara, jabolko, konj, telo, sveča, sonce,
 dimnik, gnezdo, jet)

KUHAJMO Z BOJANOM

Polnjene palačinke

Za palačinke potrebujemo:

- 1/2 l mleka
- 4 jajca
- 30 dkg moke
- malo soli
- 2 žlici olja

Za nadev pa:

- 30 dkg mletega mesa
(pol svinjskega in pol govejega)
- eno majhno čebulo - na drobno sesekljano
- malo sesekljanega česna
- 2 žlici paradižnikove mezge
- poper in sol
- smetano (2x Room Culinair)
- 20 dkg naribanega sira

Iz mleka, jajc, moke, soli in olja naredimo gosto tekoče testo in iz njega na maščobi spečemo palačinke.

Nato napravimo nadev: na maščobi prepečemo mleto meso s čebulo, dodamo strt česen in paradižnikovo mezgo, popramo in solimo. Če je nadev presuh, mu prilijemo malo juhe (lahko iz jušne kocke).

Na palačinke položimo nekaj nadeva in jih zvite damo eno poleg druge v kozico, ki smo jo pred tem namastili. Palačinke sedaj prelijemo s smetano, nato pa jih potresemo z naribanim sirom. Kozico postavimo za kakšnih 20 minut v vročo pečico pri 200 stopinjah. Zadnjih pet minut lahko temperaturo zelo povišamo, da bomo dobili lepo rumeno/rjavo sirovo skorjico.

Serviramo po dve do tri palačinke na osebo in zraven ponudimo solato po želji. K temu kosilu pa se prileže tudi kozarec piva. Dober tek!

KOKEN MET BOJAN

Gevulde pannenkoeken

Voor de pannenkoeken hebben we het volgende nodig:

- 1/2 l melk
- 4 eieren
- 3 ons bloem
- beetje zout
- 2 eetlepels olie

En voor de vulling:

- 3 ons gehakt half om half
- een kleine ui - fijn gesnipperd
- een beetje fijn geperste knoflook
- 2 eetlepels tomatenpuree
- peper en zout, vet
- 2 pakjes Room Culinair
(soort zure room, maar vloeibaar)
- 2 ons geraspte kaas

Van melk, eieren, bloem, zout en olie maken we een dik-vloeibaar beslag. Hiervan bakken we pannenkoeken.

Vervolgens maken we de vulling: in vet bakken we rul het gehakt met de ui, en we doen de tomatenpuree en de fijngeprakte knoflook erbij. Peper en zout naar smaak. Als de vulling te droog is kunt u een beetje bouillon toevoegen (mag van blokjes).

Op iedere pannenkoek leggen we een beetje vulling en we plaatsen de opgerolde pannenkoeken naast elkaar in een ingevette braadslede. Hierover komt de Room Culinair en tenslotte de geraspte kaas. Nu gaan de pannenkoeken voor ongeveer 20 minuten in een voorverwarmde oven op ongeveer 200 graden. De laatste vijf minuten kan de temperatuur flink omhoog om een mooi goudbruin kaaskorstje te krijgen.

Per persoon serveren we twee à drie pannenkoeken met een salade naar keuze. Een glas bier erbij is ook erg lekker. Eet smakelijk!

OBVESTILO / MEDEDELING

Tradicionalna prireditvev slovenskih izseljencev "Srečanje v moji deželi" bo letos v nedeljo 4. julija v Polhovem Gradcu (blizu Ljubljane). Polhov Gradec je bil tudi organizator prvega izseljenskega piknika pred 40. leti.

De traditionele bijeenkomst van Sloveense emigranten "Bijeenkomst in mijn land" vindt dit jaar plaats op zondag 4 juli in Polhov Gradec (bij Ljubljana). Polhov Gradec was ook de organisator van de eerste emigranten-picknick, 40 jaar geleden.

Euro House Nederland

Viktor V. Solar

Buitenkamp 27
7214 BH Epse, Holland
Tel. 0575-494703
Fax 0575-491005
Autotel.0653118079

Import- en Export-
bemiddeling

BESTUUR: Contactpersonen

Voorzitter

Stian Krook
Doelengracht 4E
2311 VM Leiden
☎ 071-5144939

Penningmeester

Siem Edink
Otterlaan 13
2623 CV Delft
☎ 015-2562010

Lid

Irena Vrečak
Teldersweg 185
3052 TG Rotterdam
☎ 010-4613212

Vice-voorzitter

Bojan Gorički
Beethovenstraat 19
4536 AG Terneuzen
☎ 0115-613722

Secretaris

Walter Brill
Teldersweg 185
3052 TG Rotterdam
☎ 010-4613212

Lid

Silva Hagen-Škoda
Leeuweriklaan 11
4005 ET Tiel
☎ 0344-622414

COLOFON LIPA

LIPA

Jaargang 8
nummer 2
april 1999

Redactie

Silva Hagen-Škoda, hoofdredacteur
Irena Vrečak, redacteur
Jan Bongenaar, redacteur

Foto's

Stian Krook

Oplage

145 exemplaren

Redactieadres

Leeuweriklaan 11
4005 ET Tiel
☎ 0344-622414

Vaste medewerkers

Stian Krook, Alexander Vink,
Bojan Gorički, Fred Wolsink
Jos Aretz, Marjeta Tomšič

Drukker

R & M, Tiel

Lipa is een tweemaandelijks verenigingsblad van de Vereniging Vrienden van Slovenië.

Uit deze uitgave mag niets worden overgenomen, tenzij met bronvermelding. Een exemplaar is te bestellen door f 5,- over te maken op giro 6318199 t.n.v. de Vereniging Vrienden van Slovenië te Delft.

De bijdragen voor de volgende Lipa graag vóór 10 juni as. inleveren bij de redactie.

Meningen die in de Lipa worden geuit worden niet noodzakelijk gedeeld door het bestuur.

ADRIA

ADRIA AIRWAYS
THE AIRLINE OF SLOVENIA

*Amsterdam Barcelona Copenhagen
Frankfurt London Moscow Munich Paris
Sarajevo Skopje Split Tel Aviv Tirana
Vienna Zurich*

Tel: 020-316 42 20